శ్రీరస్తు.

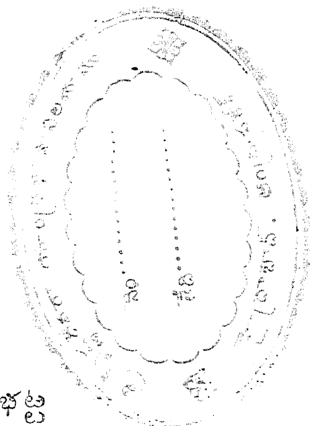
చాటసారి.

అను నిర్వచనాంధ్ర ప్రబంధము

బ్రహ్మశ్రీ - శ్రీమదజ్జాడాదిభట్ట

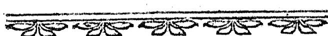
నారాయణదాసుగారి

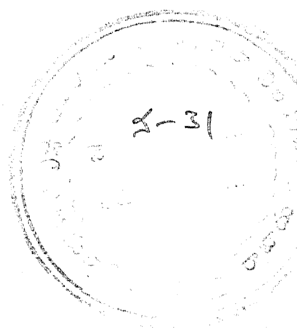
విరచితము.

మూడవకూర్పు ౧౦౦౦ ప్రతులు.

విజయనగరం

శ్రీవేదవ్యాస ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రితము.

1933.

 [Price 8 annas.

PREFACE.

THE story embodied in this book is an allegory of human life which begins in sheer ignorance and ends in perfect knowledge. In writing this small poetical work my main object had been to present to the Telugu reading public an attempt at something original as to plot, coupled with vividness of natural descriptions told in easy Telugu devoid of all the artificialities of the usual ornate style. This system, I venture to hope, would be acceptable to cultured readers whose tastes have been mellowed by the ever-advancing modern Literature of the West.

I beg to dedicate this humble book to the Hon'ble Rai Bahadur P. ANANDA CHARLU, Vidya Vinoda, B.L , C.I.E., F.M.U., one of the best friends of Telugu Literature, as a small token of my ever-lasting gratitude to him.

VIZIANAGARAM,
1st June 1933.

A. NARAYANDAS,
Principal,
Maharajah's Music College.

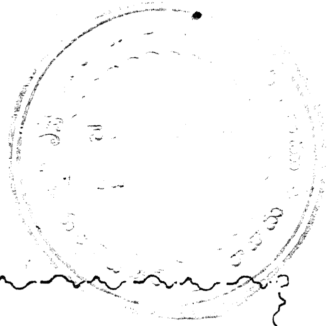
బాటసారికి గూఢార్థము.

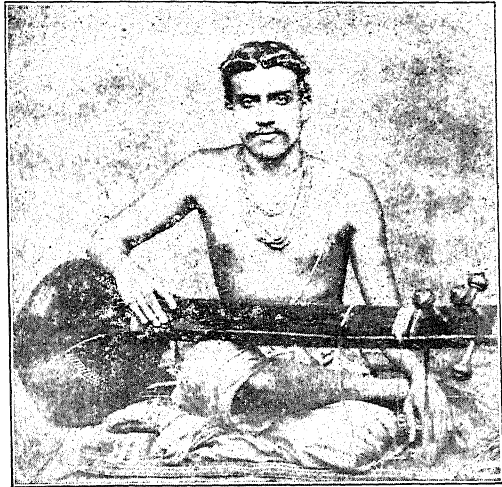
బాటసారి మాయాగర్భ నరకవిముక్తుఁడగుచుఁ బూర్వజన్మ వాసనఁ జింతింపఁదొడఁగిన యాత్ముఁడు, దారసుతులు విద్యావివేకములు, మహాోదధి సంసారము, ఓడ పుణ్యము, ఓడన్బగిల్చిన కొండ పాపము, సూదికొండ ప్రకృతి, సరోనదీపక్కణసీమలు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు, ఏడంతరవు లేదురంగులిరువదెనిమిది గదులుగల యొంటి కంబము మేడ సప్తధాతువులు సప్తోపాయములు, అరిషడ్వర్గములు, పంచకోశములు, నాల్గు పురుషార్థములు, త్రిగుణవికారములు, ప్రవృత్తినివృత్తులు, బ్రహ్మపదవి, కంబముపాధి. రాజదంపతులు జ్ఞాన వైరాగ్యములు, చెలికత్తెలష్టాంగములు, తొలిరాజధానియైహికము రెండవరాజధాని యాముష్మికము, గంటకంబము కర్మము, వ్రాఁత శాస్త్రము, నూత్నవధూవరులు భక్తిశ్రద్ధలు, వలపుజాబుపనిషత్తు, బాటసారికి స్వదారసుత పునస్సమావేశము కైవల్యప్రాప్తి, గుఱ్ఱము బుద్ధి, బాఁకు తుపాకి బల్లెమీఁటెలు సాధనచతుష్టయసంపత్తులు, పులిపందులు రాగద్వేషములు, జాగిలములు వ్రతములు, ఆసవము దీక్ష, దాది సంప్రదాయము, గడియారమాయువు, ఉంగరము ప్రత్యభిజ్ఞానము, వానదేవతా ప్రసాదము, మామగురుఁడు, బావ సఖుఁడు. విభ్రాంతుఁడై బద్ధుఁడగుచుఁ బ్రబుద్ధుడై ముక్తుఁడగుచుంట యాత్మని సహజక్రీడలని బాటసారికథకంతకును వేదాంతపరముగా నర్థమిట్లూహ్యము. ఈ బాటసారి కథస్వకల్పితముగాని యింకొక భాషాకావ్యమున కనువాద మెంతమాత్రమున్నాదిందుఁ దత్సమతద్భవము లచ్చతెలుఁగు వివరింప నలవికాని పదార్థ ప్రకటనమునకు మాత్రమే యించుమించుగాఁ గూర్చఁబడినవి. మొత్తముపైఁ దత్సమతద్భవము లడ్డదిడ్డముగాఁ దఱుచు పద్యకావ్యములన్జొనిపి తీయని తేట తెలుఁగునాటుపల్కులన్జల్కు పచుర వారుభయ భాషలపర్వేతీయు వర్ణసాఙ్కర్యపరులు కవులింక మీఁదఁ గాఁదగదు. ఈ బాటసారిన్జేసి యాడుచుఁ బాడుచు న్దెలుఁగు వారలకు నేవినిపింప మొదలిడినపుడు నాయీడిరువదినాలుగేండ్లు.

ఒప్పులు.

పెడ – బంతి	
౧౫	తెప్పిరిల్లి
౫	అదిగో
౧౨	బోరన
౧౩	కీడ్గిలంబడు
౧౧	వ
౫	వీయక, దాఁక
౬	లోఁ
౭	బొదలుచు
౧౧	వేగుఁజుక్క
౨౧	డ
౧౮	అతఁడొక్క
౨౦	గుబ్బన
౨౨	గొన్ని
౨౩	బొఁదును
౧౨	మరలు
౧౦	వేలకు
౧	యూసోధ
౧౬	యేదో
౩	వాఁక
౨౨	వెడలు, చున
౨౦	గొలపునాకుల్
౨౪	ప్రూఁకుల్
౨౧	పడంతి
౧౪	శేమటి
౨౨	నచటి

౨౩	౧౫	తట్ల	
	౨౪	స్జేరి	
౨౫	౪	ఆ	
౨౬	౨	నిక్కంబు	
౨౭	౧౭	కేలు	
౨౯	౨౮	నద్దము	
౩౧	౪	కనుల	
౩౨	౧	టి	

మాటలల్లువాఁడు పాటకాఁడు

అజ్జాడాదిభట్ల నారాయణదాసుఁడు.

బాటసారి.

—oo—

ఉ॥ ఒక్కమహానుభావుఁడు మ । హోదధియానముచేసి ముప్పాన।
న్దక్కి తొలంగిపోవు నిజ । దారసుతార్థమునై సరోనదీ।
పక్కణసీమలన్వెదకి । వారలు సుస్థితినుంటగాంచి పెం।
పెక్కను బాటసారియయి । యిక్కథ పేర యశోవిహారియై॥ ౧.

ఉ॥ ఎచ్చటనుంటి నేనిచటి । కెట్టులవచ్చితిఁ గన్నతెంతయు।
న్విచ్చినఁ గానరాదిదియు । నిక్కమయేమిది పెద్దమ్రోఁతనా।
కచ్చెరువై వినంబడుఁ గ । టా తెలిసెన్మది దిట్టచేతుఁ జై।
వచ్చిన నీటితాఁకువడిఁ । బ్రాఁకుచు నెట్టన నొడ్డుచేరితిన్॥ ౨.

ఆ॥ చిన్నికొడుకుతోడఁ । జెలియయేమయ్యెనో।
కొండతగిలి యోడ । కొట్టఁబడిన।
తెన్నుతోఁచకుండెఁ । తెలుపినీదిటుమబ్బు।
గ్రమ్మరేయిమిగులు । గానరాదు॥ ౩.

ఆ॥ ఇట్లు బాటసారి । యెంతయుదిగులంది।
కడువివేకశాలి । గానఁగొంత।
త్రెప్పిఱిల్లి ప్రేమ । ద్రెంచలేక విరాళి।
చెందిముద్దరాలి । పొందుతలఁచి॥ ౪.

ఉ॥ పాపపు దైవమెంతపొర । పాటొనరించెను నన్ముగిల్చె న।
య్యో పికవాణి యోవికసి । తోత్పలలోచన నిన్నుబాసి యె।
ట్లోపుదు జాముక్రింద మన । ముంటిమి ముచ్చటలాడుకొంచునా।
హా పరిపూర్ణచంద్రవద । నా మనకింకఋణంబు చెల్లెనా॥ ౫.

ఆ॥ అనుచు సొమ్మసిల్లి । యతఁడెట్టకేలకు।
దిమ్మదీఱ డెంద । ముమ్మలింప।

అలసినట్టి యంగ । ములఁ గూచుక్ కొనిలేచి।
నిలిచి నాల్గుదెసలు । కలయఁజూచి॥ ౬.

క॥ కానీ దైవము యిక్కడ।
కొనను దెచ్చితివి యెట్టు । లొ నీమీఁదన్।
పూని సయిరింతు నదుగోఁ।
బైనెగడు తూపుగ । తెల్లవాఱుచునుండెన్॥ ౭.

చ॥ అనుచతఁడంతఁ గాంచెఁ జటు । లానిలసంచల దూర్మిమాలికా।
ఘనవికటధ్వని ప్రబల । కన్దిసముత్ప్లవమాన రమ్యనూ।
తనరవిబింబ మొక్కెడెసఁ । దక్కినచక్కులఁ బిక్కటిల్లియు।
జక్కనడుమిన్నుదన్ను నొక । కొండనుదండను గాంచి వెండియున్ ॥ ౮.

గీ॥ తొడరియక్కొండనడుమ నె । క్కడనొ తొల్పు।
కొనుచు వడిసైఁచలేక హా । రునఁబిఱుంది।
కిడ్డిలన్బడఁ గొండల । నీడ్చుకొనుచు।
నేపుమైఁ ద్రుళ్లిపడు నెల । యేఱుఁగనియె॥ ౯.

గీ॥ కాంచి యతఁడట్టి క్రొత్తలో । కంబునందు।
నున్నతీరున నచ్చెరు । వొందివేఱు।
వంకఁ బోలేక యెద్దియు । న్బాలుపోక।
తెంపుతోఁ దుదకాయేటి । తెన్నువట్టె॥ ౧౦.

సీ॥ ఆయేటి కిరువంక । లందేటవాలుగ ।
మెట్లమచ్చిఁకసయిట్లు । మీఁఱీనెఱయఁ।
బండినమామిళ్లు । పనసలు నిమ్మలు ।
నేరేళ్లు మఱివింత । తీరుచెట్లు।
లెడనెడగెలలతో । నింపార వంగిన ।
కపురంపుటనఁటులు । కమ్మతావి।
పెదచల్లు గొజ్జంగి । పొదరిండ్లునందందఁ ।
జిన్నిపూఁదేనియ । ల్చిలుక్కుచోట్లు।

కన్నులకువింతపండువు గాఁగనతఁడు।
చూచుచీశ్వరసృష్టికిఁ జోద్యపడుచు।
కొండసగమెక్కి నెమ్మది గొనఁదలంచి।
కూరుచుండెను సంపంగి గున్నక్రింద॥ ౧౧.

సీ॥ నెమరువేయుచు లేళ్లు నీడల నాగెలోఁ
బాదలలో నెమళులు కుదురుకొనియె।
లోఁతుమడుంగుల నీఁతాడె నేన్గులు
పందులు బురదలఁ బాదుకొనియె।
కొమ్మలపైఁ జేరుకొనియెఁ గోఁతులుపుల్గు
లన్నియుఁదొఱ్ఱల నణఁగజొచ్చె।
లోవలఁబడిపులు లావులింతలుదీసె
నొండులలోఁ బాము లూపుఱలుచ్చె।
అడవిసందడితగ్గన ల్కడలయందుఁ।
జెలఁగి పొగచిమ్ముకొంచు కా చిఱచ్చుహెచ్చె।
రెండుజాముల వేసవి మండిపడుచుఁ।
గొండబీఁటలు వాఱఁగ నెండకాఁచె॥ ౧౨.

క॥ ఆయెండ తాఁకు వడియున్।
హాయిగఁ జలినీరుచల్లు నాయేటిదరిన్।
శేయివడుదాఁక నిద్దుర।
వోయి యతఁడుమేలుకాంచెఁ బొలుపుగనంతన్॥ ౧౩.

గీ॥ కడలినవ్వుచుఁ బొంగి సం దడు లోనచేఱఁ।
గప్పురపు దివ్వెవలెఁజంద్రు డొప్పుమీఱె।
కొండయంతయు మెండుగ వెండివాఱె।
బండువెన్నెల కన్నుల పండువయ్యె॥ ౧౪.

ఉ॥ అంత నతండు కన్నులకు హాయిగవెన్నెల గాయఁగాంచి తా
నెంతయు సంతసించి పర మేశునిపైఁ దనభారముంచి ని।

శ్చింతఁ జనంగ నెంచి నలు । చెంగటలన్వరికించి దారి యొ।
క్కింతయుఁ దప్పిపోక సెల । యేటిదరిన్బడి యేగుచుండఁగన్॥ ౧౫.

గీ॥ పులుఁగు మూల్గులు బెబ్బులి । బొబ్బరింత।
లడవినందంద నెమ్మది । కడలుగొల్ప।
తడఁబడుచ తెండు నడిరేయి । దాఁక నడిచి।
దారికడ్డుగ నొకకొండ । తగులఁజూచి॥ ౧౬.

చ॥ ఇదియొకి సూదికొండ తెఱ । వీయఁక యీసెలయేఱు దీనిలో।
పు దొలిచివచ్చుచున్నయది । పోవఁగ నాకిటమీఁద దారియొ।
య్యదిచటఁ బ్రొద్దుదూఱువఱ । కాఁగెదనంచొకచావరాయి వె।
న్నదియఁగ మోపి మింటిదెస । గన్గొనుచున్దలపోసె నిట్టులన్॥ ౧౭.

గీ॥ వెల్లబాఱిన జాబిల్లి । వేగుఁజుక్క।
యును దివంబున వెలయుచు । నున్నయట్లు।
చిన్నికొమరునితో ముద్దు । చెలియ తేలు।
చుండెఁగాఁబోలు మున్నీట । నిండుదొఱఁగి॥ ౧౮.

ఉ॥ ఎక్కడి నావయాత్ర లభి । యించె నహా మనపాలదిక్కలే।
కక్కట నిన్నుబాసి చెలి । యాయిటులొంటిగనుంట వ్రాసెనే।
ముక్కడి దయ్యమింతపని । పుట్టునఁటంచు నెఱుంగనైతినే।
చక్కని నిన్నువంటి సతి । జన్మశతంబులనైనఁ గల్గునే॥ ౧౯.

క॥ అనిబిట్టు సొమ్మసిలి నె।
ట్టనఁ దెల్విన్బొంది యంత । టజ్జేగుఱు పూ।
సినలాగు ప్రొద్దుపొడుమఁగ।
గనుఁగవనీరొత్తుకొంచుఁ గనుఁ । గొని పెలుచన్॥ ౨౦.

గీ॥ ఔర గారడిసూర్యుండ । యబ్బరంబు।
కద బ్రతుకువల్లెనీకర । కౌశలంబు।

అల్పభోగంబులన్జూపి । యధికదివ్య।
ములను గన్పట్టనీయక । మోసపుచ్చు॥ ౨౧.

క॥ అనియిట్లు బ్రతుకుపై రోఁ।
తను బట్టి యసూయవుట్టఁ । దనకష్టుల ని।
చ్చిన లోకబాంధవుండన।
కనిష్ఠురములాడి యతఁడు । గమనోన్ముఖుఁడై॥ ౨౨.

క॥ పరికించి కొండయావల।
కరిగెడు నొకలోయదారి । నారసియందున్।
జొరఁబడుచు నట్ట కేలకుఁ।
జెరువొక్కటిగాంచి దాని । చెలువున్బొగడెన్॥ ౨౩.

సీ॥ చుట్టునగట్టులు । పెట్టినయట్టులు ।
బలు కొండల నెవండు । నిలిపినాఁడు।
నీటిమట్టముదాఁక । నాటినట్టుల ।
వృక్షపంక్తులెవండు । పెంచినాఁడు।
కనుచూపు దూరంబు । గాఁ జదరముగ నెం ।
తయు లోఁతుగ నెవండు । త్రవ్వినాఁడు।
పలువన్నియల తామ । రలు కలువలువర్సఁ ।
బూలనారెవ్వఁడు । పోసినాఁడు।
సృష్టివైచిత్ర్య మహిమయూ । హింపఁ దరమ।
యేమనుష్యులచేఁత కీ । యింపువచ్చు।
నేనుచూచిన సెలయేఱు । దీనిలోనఁ।
దొడరికాఁబోలు నికొండఁ । దొలిచిపడియె॥ ౨౪.

క॥ ఇటులబ్బురపడి యతఁడా।
తటాకమునఁ స్నానమాడి । తపనున్గని దూ।
ఱటకై పొక్కుచునంజలి।
పుటమున్నతో నీరుపట్టి । పొగడన్జొచ్చెన్॥ ౨౫.

గీ॥ అడలుఁగొలిపెడు చీఁకటి కడలినుండి।
కడపిమముఁగాచు తరణిని కిడెద మ్రొక్కు।
అహితములఁ గొట్టి గొప్పమేళ్లాచరించి।
యేలుచుండెడు మిత్రుని కిదె జోహారు॥ ౨౬.

క॥ అనుచ నర్ఘ్యమొసఁగి యొడ్డునఁ।
దినఁదగు దుంపలొకకొన్ని తీసి నమలి తీ।
యని నీరు త్రాగి బలుకా।
న్ననీడకున్నడఁగి యతఁడు కూచున్నతఱిన్॥ ౨౭.

చ॥ గిరులదరంగ నొక్కమొగి గీఁకరొదల్చెలరేఁగ నంతట।
న్ధరణివడంకునట్టులఁ బదంబుల చప్పుడుతోఁచెఁ బిమ్మటన్।
గరములఁబట్టి చెట్టులు పెకల్చుచు వీనులవీచుకొంచు స।
త్వరముగ గొండలీనిన విధంబున నేన్గులు చెర్వుచేరఁగన్॥ ౨౮.

గీ॥ తమ్ముమాలిన ధర్మంబు తగదటంచుఁ।
దలల నలరించు తమ మొదళులను గావఁ।
బూనిచాఁచిన నీడల ముడుఁచుకొనియెఁ।
బాదపంబులు నడిమింట భానుఁడొప్ప॥ ౨౯.

క॥ అబ్బరము వెలుపుబెనఁగొన।
గొబ్బున నతఁడొకమఱ్ఱి కొనకెక్కెను జె।
ర్వొబ్బఁగ నేనుఁగు కదుపులు।
గుబ్బున డిగి డప్పితీర్చుకొని చెలువారన్॥ ౩౦.

ఉ॥ కొమ్మలఁజొన్పియొడ్లుపడఁ గ్రుమ్మనుగొన్ని జలమ్ముఁబీల్చి పైఁ।
జిమ్మను కొన్ని తామరలు చెన్గలువల్పెకలించుఁ గొన్ని తోం।
డమ్ముల నీటిమీఁదను దటాలున మోదునుగొన్ని పట్టుపం।
తమ్ములనీఁదుఁగొన్ని మెయి తాఁకులఁజొక్కునుగొన్ని యేనుఁగుల్॥

గీ॥ దన్తియూథమ్ములిట్టులఁ దనివితీఱఁ।
జెరువులోపలఁ జెరలాడి పరువులిడుచు।

మూరుకొను చెదురేగుచుఁ । బోరు చునికి।
మూలలకుఁ జేరెఁ బడమటఁ । బ్రొద్దుజారె॥ ౩౨.

ఆ॥ అంతవఱకుఁ జెట్టు । నందుండి దవ్వల।
నాత,డొక్కయున్న । తాలయంబు।
డెందమలరఁగాంచి । క్రిందికిదిగి మేటి।
పూవుఁదోటనుండి । పోవుచుండి॥ 33.

సీ॥ ఏవైపుజూచిన । నావైపుననె కమ్మ ।
తావులీనెడు వింత । పూవుఁబొదలు।
నేవంకఁగనుఁగొన్న । నావంకనేఫలి ।
యించు నానావిధ । వృక్షపజ్క్తి।
లేదిక్కుఁబరికింప । నాదిక్కుననె స్వ ।
తము నీరుచల్లు య । న్త్రములు మఱియు।
నేతట్టుఁగాంచిన । నాతట్టుననె తీర్చి ।
కట్టినమణిమయ । కుట్టిమమ్ము।
లద్భుతానందములు పెన । యన్న నతఁడు।
గనుచుఁ గలయందు విహరించు । కరణిఁజనుచు।
ఒంటిపాటునకైవగ । బొంది యంత।
లోనఁ దనచెలిఁదలఁచి యి । ట్లు పలవించె॥ ౩౪.

సీ॥ పించి యంబుల విప్పి । పెండ్లియాటల వొప్పి ।
యాడునట్టువపిట్ట । జోడుఁజూచి।
తనమిటారికిడంబు । తలిరుటాకువిడెంబు ।
వాడుకోయిలమిన్న । దాడిఁజూచి।
పడఁతితోడుత నచ్చ । పండుగు జురుముచ్చ ।
టోడుచుఁ దినుచిల్క. । ప్రోడఁజూచి।
కమ్మతేనెల మెక్కి । కొమ్మకౌఁగిటఁజొక్కి ।
పాడులేదుమ్మెద । కోడెఁజూచి।

అంత గంతులవేచ్చి ర । వంత నొచ్చి।
నేర్పరియనుచు మెచ్చి ని । ట్టూర్పుపుచ్చి।
బయలు కౌఁగిళులకుఁ జొచ్చి । హాయలువిచ్చి।
నచ్చి పొగలుచునుంటిఁ జా । న యిటువచ్చి॥ ౩౫

గీ॥ ఇన్నిసోద్దెములఁజూచి । యేగుచుంటి।
మనసునకు నిచ్చ్వతగులదు । మఱియదేమొ।
కానితలఁపున మెలఁగు । చక్కనివెలంది।
బిడ్డలన్బ్రాసి యుంటకే । యడ్డులేమొ॥ ౩౬

గీ॥ అనుచు వలవంతఁదూలుచు । నతఁడు రేయి।
పడినవేళకు నాదివ్య । భవనమునకు।
వచ్చియాలోనికిఁజొచ్చి । యచ్చెరువుగ।
నచటి వింతలుగని యిట్టు । లబ్బపడియె॥ ౩౭

సీ॥ కమలాకృతియుఁ జుట్టు । కై వారమురకోసు ।
గలిగి యేడంతస్థ । ములఁ జెలంగి।
మొదటిదౌ సంకణమున । కేను రెండు నా ।
పయిదానికాఱెట్లు । వరుసతోడ।
నొక్కొకటియె తగ్గి । యుండె గదులలెక్క ।
తనరుసంతరవు నం । తరువుక్రింద।
నొక్కొక్క బలుకంబ । మూఁతముగా నిలు ।
పున కొండువన్నియ । పొల్పుమీఱు।
ధాన్యరాశులకుఁ దోలియం । తస్తు నీటి।
యంత్రముల కవ్వలిదియుమూఁ । డవదిపంట।
కావలది యారగింపుల । కైదవయది।
సభకు నాపైదిశయ్యైక । చఱనకుఁదుదది॥ ౩౮

శా॥ ఔరా యేమి మహాద్భుతంబిది నిజం । బౌచిత్యవిభ్రాన్తియా
యేరీ యెవ్వరు గానరారిచట నూ । హింపనశక్యంబు కా।

దే రాజ్యంబుననుంటినో యెవరిదో । యీవిసౌధరాజంబు నా।
నారత్నాంచితమైతమంబుడిపియా । నందంబుగావించెడిన్॥౩౯.

సీ॥ అన్నియంతస్థులందు న । నతుకులేక।
వెలయురతనాలు బలుకంబ । ములుగదూల।
ములుగగోడలుగాఁ దిన్ని । యలుగబళిర।
యిట్టి వింతలు మఱియునెం । దేనిఁగలవె॥ ౪౦.

క॥ ఎచ్చోటనుండి చూచిన।
నచ్చెరువుగ మేడయెల్ల । నగపడెడుఁగదా।
యచ్చపురతనంబగుటం।
బెచ్చుగ నిదియిట్లు మాఱు । మెఱయుచునుండెన్॥ ౪౧.

క॥ అవురా కిఞ్చిదో్భగో।
భవిష్యతియ నన్గనిచట । స్పష్టంబయ్యెన్।
దివిజేశ్వరునకయిన నీ।
భవనోన్నతిఁ బొందనెట్లు । ప్రాప్తంబౌనో॥ ౪౨.

మ॥ నరులాకారని మేషభావమిచట । న్గాన్పించుటన్వేల్పులా।
దురు నన్నెవ్వరుపల్కరించరిదియె । దో మాయకాఁబోలుఁబా।
పురెయిచ్చోఁ బనులెల్లఁజేయుటకుఁ గీ । ల్బొమ్మల్గడంగన్బొరిం!
బొరిఁగాలోచితరాగతాలములన । మ్మోదంబుకావించుచున్॥౪౩

సీ॥ అనుచుఁ దుదిమిద్దెపైనుండి । యాఁతఁడు మగ।
యాఁడుబొమ్మలవింతల । నరయుచుండ।
గొంతలోపల గంటకం । గుమని మ్రోఁగె।
వెంటనేమేడలో వింత । వెలుఁగుతోఁచె॥ ౪౪

సీ॥ చుట్టుచెలువలుగొలువఁగ సొంపుతోడఁ।
జెలఁగుతనముద్దుకోమలి । చెట్టఁబట్టి।
చుక్కలందున రోయిని । ప్రక్కనొప్పు।
చందురునివలె నొకపాదు । సాహితోఁచె॥ ౪౫.

క॥ అద్దివ్యపురుషుఁడ త్తఱి।
సుద్దిజ్జలకంబులాడి ǀ జోటులుకొల్వన్।
ముద్దియచేతిన్గాని తుది।
మిద్దెకుఁజని వేల్పుబత్తి ǀ మించినుతించెన్॥ ౪౬.

ఉ॥ కారణకారణాఖిల జ ǀ గత్పరిపాలక విశ్వరూప సం।
సార విదూర ఘోరకలు ǀ షఘ్న దయాంబుధి సర్వజీవనా।
ధారయశోవిహార విబు ǀ ధస్తవనీయ చరిత్రభక్త మ।
న్దారన మోఽస్తుతేయనుచుఁ ǀ దత్పరుఁడైయతఁడంతదిగ్గనన్॥ ౪౭

గీ॥ పలుకులెవ్వియు లేక ప్రా ǀ న్పడినవాని।
నార్తిమూర్తిఁభవించిన ǀ యట్టులున్న।
దిస్పమొలవాని మిక్కిలి ǀ డస్సియున్న।
చాటసారిని గన్గొని ǀ పలికెనిట్లు॥ ౪౮.

మత్తకోకిల॥ ఔర యెవ్వఁడవీవు నివ్వెర ǀ నందకెంతయుమిద్దెనే।
తీరునజ్జాగఁగల్గినాఁడవు ǀ దిగ్గునన్నముఁ జూచి క।
న్నీరువంచెద వేల నిన్గన ǀ నెమ్మిప్పుట్టెను మాకు నీ।
యూరుపేరు వినన్గవేడుక ǀ లూరుచున్నవి తెల్పుమా॥ ౪౯.

క॥ అని దుప్పులువనోసఁగిన।
న్గొని మొలపై బిగియఁజుట్టు ǀ కొనిలేచి యతం।
డనెనాయెలికతోఁ గ।
న్గొనలందున వేడినీరు ǀ గొబ్బునజాఱన్॥ ౫౦.

మ॥ అనఘాయేమని తెల్పువాఁడనినుఁగ ǀ న్నారన్గఁగన్గొన్నయం।
తనె దారాత్మజులున్న చోటు వెదుక ǀ న్గాఁబోయెశోకంబు నె।
మ్మనమాశ న్గొనసాగెనంగములకు ǀ న్మార్గశ్రమంబున్దవ।
య్యెనునుస్వప్నమునిక్కమౌనటుల నెం ǀ తేధన్యతన్బొందితిన్॥ ౫౧

క॥ మున్నీటి నావముప్పునఁ।
జిన్నికొడుకుంతోడ ముద్దు చెలియతోలంగ।
న్గన్నీటఁ గొండదడుపుచు।
నెన్నొయిక్కట్ల దాఁటియే నిటులుంటిన్॥ ౨౨.

గీ॥ అనుచు నిట్టూర్పుల్ నిగుడింప నతఁడు మిగుల।
జాలిపడి బాటసారి కే న్గేలుపట్టి।
తండ్రినీవత్తె నీవారు తప్పిబ్రతికి।
రేమొ సైరించు ముందు మే లెనయవచ్చు॥ ౨౩.

క॥ తెలివిన్గాని కడచినయది।
కలవలెఁదలఁపోసి హాయిఁ గను మనిమఱపు।
న్గొలిపించు వింతపూఁదే।
నెలఁజొక్కన్జేసి యాంత నిద్దోడ్కొనుచున్॥ ౨౪.

గీ॥ కుడుచుమిద్దియకాదార గొబ్బునఁజని।
చేడెలన్గూడి ముచ్చట లాడుకొంచు।
అదటునన్మించి పలుచవు లారగించి।
యాటపాటల వెన్నెల బైటనుండ॥ ౨౫.

సీ॥ సన్నపుదెలుఁగుతోఁ గిన్నెరజతఁ జేసి
ఱేఁడుపొగడఁబాటఁ బాడునొకతె।
యదిగొఁ జందరుఁడు నా కందె చూడుఁడియని
యేలికమోము ముద్దిడునొకతెన్।
చెల్లరే వెన్నెల చీరెగట్టితినని
తొడవులూడిచి నవ్వఁ, దొడఁగునొకతెన్।
యీఁతలోనాకెన్వ రెనయని నున్నని
రతనంపు దిన్నెపైఁ బ్రాఁకునొతున్।
కోయిలల వెక్కిరించుచు న్గూయునొకత।
మొద్దిమో తలపోయుచు నేడ్చునొకతి।

యేమియల్లరియని కనుఁ బ్రామునొకొంత।
సోలియాడెడు నొక్కతె చొక్కునొకొతె॥ ౫౬.

ఉ॥ చల్లనిరేయి తెమ్మెరలు చక్కిలిగింతలువెట్ట వెన్నెల।
ల్చల్లఁగనవ్వ నెచ్చెలియ చక్కనిమోము మగండునిండు జా।
బిల్లిగనెంచి సందియము వీడఁగముద్దిడియందు నిక్కువం।
బెల్ల నెఱింగియున్దమి నొ కింత పరాకుననంటు మాటికిన్ ॥౫౭.

గీ॥ ఒడళు లెఱుఁగక వేడ్కల నోలలాడు।
వారివలెఁదానుగూడఁ దా ర్మారుపడుచు।
తలఁపులోనున్న చెలియ ద వ్వులఁ జెలంగు।
పగిదిఁ బొరపాటుతోఁదడఁ బాటుచెంది॥ ౫౮.

శా॥ ఏమే యెట్టులవచ్చినావు పసివాఁ డెచ్చోటనున్నాఁడ హా।
స్వామీ ప్రాణము మళ్లిచేరినటుల న్వచ్చెన్గదా చెల్వయ।
న్నామోదంబునఁ గౌఁగలించుటకు డా యన్దల్వితోనాసవం।
బీ మోసంబొనరించెఁగాని చెలియే దీయన్నుసిగ్గొందినన్ ॥౫౯.

క॥ కని యందఱొక్క మొగిఁ బ।
క్కున నొండొరుఁగాంచి నవ్వ కొనిరంతట మిం।
ట నణఁగసాగెన్జుక్కలు।
వెనువెంటజ్జందమామ వెలవెలఁ బాఱెన్ ॥ ౬౦.

సీ॥ ఒంటిపాటునఁ బొక్కి యురువయి కెంపెక్కి
విన్నుతూర్పునఁదూఱె వేగుఁజుక్క।
ఱెక్కలు జాడించి ముక్కునుఁగోడించి
కొక్కొరోకోయని కూసెఁగోడి।
నీటితావులఁదాఱి తోఁటల గడితేఱి
యొడలు చల్లనసేయు చుండెగాలి।
మైదుజాములపద్దు గాఁదోఁచునిఁక బ్రొద్దు
పొడమెడునని చాట దొడఁగెగంట।

పట్టులెడఁబాసి పిట్టలు । బయటఁబాఱె।
దలలు ఱిక్కించి మొక్కలు । చెలువుమీఱె।
బలిమితోడుత నిద్దుర । బరువుజాఱె।
దెబ్బన న్వేసవి న్రేయి । తెల్లవాఱె॥ ౬౧.

గీ॥ అంతఁ దనయింతిఁ బాలకీ । యందున దొర।
చెలులు గొలువంగ నగరునఁ । జేరఁబనిచి।
యదివరకె పిల్వవచ్చిన । యడవి వాండ్ర।
నగపఱచి బాటసారితో । ననిమొనిట్లు॥ ౬౨.

శా॥ కంఠేవేఁటకుఁ బిల్వవచ్చిరిపుడే । గన్బోలువేరమ్ము వె।
న్వెంట న్గుఱ్ఱమునెక్కి మంచొక ప । టాణిన్జూపి పేరీఁటెఁగే।
ల్దంటన్బట్టులనేపిఁ ఖైమఱువుల । న్దట్టంబుగావించి బ।
ల్బంటుల్జాగిలముల్గడంగి యిరుల్రకే । వల్గాచియే తెంచఁగన్॥ ౬౩.

గీ॥ తానునొక్కవింత । తరబడిగుఱ్ఱంబు।
పైఁడుఱంగలించి । బయలుదేఱి।
గడియలోన నొక్క । కాఱడవికిఁజేరి।
బాటసారితోడఁ । బలికెనిట్లు॥ ౬౪.

మ॥ చెలికాడాయదె కొమ్ము పందిబుగద । న్నిట్టాడియీవైపు పే।
రలు కన్గూపువలెన్గడంగెడు రవం । బైనన్దిగుల్వొందక।
వ్వలచే యీఁటియఁబట్టుమంచుఁ దనవా । ర్వంబున్వడిన్గూఁటి
యా।
దల పైదాఁటఁగఁజేసివెంబడిఁబిఱుం । దన్బల్లెముగ్రుచ్చినన్॥ ౬౫.

క॥ మెడద్రిప్పలేక బల్లెము।
తొడలోని మురుకొనుచదియుఁ । దునియలుచేయన్।
వడిసీఁటెఁగ్రుచ్చి దాని।
న్బడవైచెన్బాటసారి । ప్రభువౌననఁగన్॥ ౬౬.

ఆ॥ అంతలోనాకండ ǀ హోపాదుసాకోలు।
పులియదిగోఁ గనుగొఱ ǀ పోతునాడ।
గఱచివాకలోనఁ ǀ బఱచుచున్నదియని।
విన్నవింపఱేఁడు ǀ వేడ్క మీఱ॥ ౬౭.

మ॥ బళిరాఱేఁచులు జాగిలంబులు సికో ǀ ల్పజ్జేసిపోనీకుఁడా।
పులినంచుజ్జెలికానితో మిగులఁ ద ǀ న్పన్నొంది బాఁకుల్తుపా।
కులు చేఁబట్టి బిఱానఁబోయియుచట ǀ న్గొంకేమియున్లేక క।
న్నులనిప్పుల్గురియించుబెబ్బులియెద ǀ ద్దాయన్గగుండేసినన్॥ ౬౮.

క॥ వ్రేటువడియుఁ బొఁగచాటున।
మీటినటుల చాటసారి ǀ మెయిదాఁటన్నే।
రీఁటెపులినోటనాటుచు।
మాఱెనతఁడు తన్నుమేటి ǀ మాటికిమెచ్చన్॥ ౬౯.

ఆ॥ ఇట్లు వేఁటనెఱపి ǀ యేపారుబడిలిక।
లడఁపఁబొనకంబు ǀ లానిగుఱ్ఱ।
ములను మాచిఁ యెక్కి ǀ ప్రోలునకరుగుచు।
చాటసారికిట్లు ǀ పలికెఱేఁడు॥ ౭౦.

క॥ ఓయన్న యింతవాడవ।
నీయోర్పున్లావు తెంపు ǀ నేర్పున్గంటిన్।
నీయడిగినదెల్ల నిడెద।
హాయిగనాయొద్దనుండు ǀ మాయిఁకమీఁదన్॥ ౭౧.

క॥ ఎనిమిది యామడలు వెడలు।
పునుమఱియంతకిరురెట్లు ǀ పొడవునసీనే।
స్తుని పట్టమెట్టులుండెనో।
కనుమానల్కకడలఁగడలి ǀ గాచుచునుండన్॥ ౭౨.

గీ॥ దొడ్డకొలనుండె నిక్కొండ । తూర్పునందు।
నదియు నీకంటఁబడవచ్చు । ననుకొనియెడ।
అందులోఁబుట్టి పట్నము । నంతఁజుట్టి।
మించియాపెద్ద యేఱుపం । డించుచుండు॥ ౨౩.

క॥ నిన్నమనమున్నమిద్దియ।
యెన్నండికొండఁ దొలిచి । యెవరొనరిచిరో।
యెన్నన్నాళ్లను మేమది।
యెన్నెన్నోతరములబడి । నేలుచునైనన్॥ ౨౪.

గీ॥ ఇంకఁబల్లంబుచేరితి । మిటకు నాలు।
గామడల మేర మనకోట । యలరుచుండు।
గడియలోఁగాల్వపైఁ బొంగ । పడవమీఁద।
నేగుదమురమ్ము వడిగఁ । బ్రొద్దెక్కకుండ॥ ౨౫.

ఆ॥ అనుచుఁదన్నుఁగూర్చి । తనపట్టముగుఱించి।
బాటసారితోడఁ । దేటపఱచి।
యతనిఁదోడుకొనుచు । నాదొరయేగునా।
యేటికాల్వకుఁ గుడి । యెడమలందు॥ ౨౬.

లయగ్రాహి॥ నింగికిఁజెలంగి తుద । లంగలిసి పందిరి వ ।
లెంగడగినీడల నొ । సంగుబలుపోకల్।
సంగడినెసంగి నల । వంగముల కొమ్మలఁబె ।
నంగి కొనసాగు విడె । ముంగొలుప్రటాకుల్।
రంగుమెయిపండుగొల । లంగలిగినిచ్చెనలఁ ।
వంగినయనంటుల బె । డంగయిన మోకల్।
ముంగలఁ భొసంగఁజలు । వంగొనుచునంటు లెన ।
యంగఁ బరపొవలు తె । లంగులగుమ్రాకుల్॥ ౨౭.

చ॥ చెలువుగఁ గాచు వేర్పనస । చెన్నఁగి కొబ్బరిబార్లు రేవుల।
న్బొలుపుగ మేటియుయ్యేలల । పోలికనూడలడ్డించి మించు మ।

జ్ఞులు దమయున్కి చెప్పఁగ మ । ఱుంగగువాడలునూళ్లుపల్లెలు।
న్వాలసలుచావడుల్మఱియుఁ । బచ్చనిపైరులతోఁబొలంబులున్ ॥౨౮

ఆ॥ కనుచుఁబడవకాల్వ । కట్టలలోఁదూఱి।
మబ్బులందుడాఁగి । మఱలమఱలఁ।
దోఁచు ప్రొద్దుపగిది । దొడరఁగనివ్వాళి।
బట్టువారికెల్లఁ । బసిఁడినిడుచు॥ ౨౯.

చ॥ చనిచని మన్నెకాఁడు తన । సంగడికానినిజూచి నెయ్యుఁడా।
కనుమదె పెద్దయోఱడవి । కైవడి నోడలుమిన్నుముట్టుచుం।
డ నెటుల నైదుకోసుల వె । డల్పయి యొడ్డులుతీసిపాఱుచుం।
డెనో యెటులన్నిరంగులువ । డిన్మనరాకకుమ్రోఁగుచుండెనో॥౩౦

ఆ॥ అనుచుఁ జెప్పుచుండు । నంతలోఁబెనుచోఱు।
వలెఁ దమ పొగపడవ । పట్నముదరి।
గొనఁగ నాల్గుజోళ్ల । గుఱ్ఱములూన్చిన।
బండిమీఁద వారు । బయలుదేఱి॥ ౩౧.

సీ॥ ఆమడచదరమై । యంతటనేటి నీ ।
రుబికించు పెన్మర । లొప్పమీఱఁ।
బెద్దమేడలు కల్గి । విరివియై దిద్దిన ।
యట్లుతిన్ననివాడ । లందమార।
మిన్ను గప్పుచుఁ బొగ । మేటిమబ్బులవలెఁ ।
జెదరియంగళ్లపైఁ । జెలఁగుచుండ।
సందు వెట్టఁగనీక । యందఱున్బజారు ।
కడపలరాకపో । కలను సలుప।
బిచ్చగాండ్రును వెలయాండ్రు । పేరునకయి।
నన్గలుగక వెలయుచుండు । నగరునందుఁ।
దనరువింతలు పేర్వేర । దనసకునకుఁ।
జూపు చాద్గారయేగెడు । చొప్పునందు॥ ౩౨.

చ॥ తెరువునొకింతలేక చను । దెంచెడు మూఁకఁదొలంగఁబుచ్చు బ।
ల్తురికివటార్లయాపు౯లు త । ళుక్కున నెండకుఁబొల్చు సన్నుల।
న్నరఁగు తుపాకులూనిన సి । పాయిదళమ్ముల జోళ్లచప్పుడు।
లొప్పరిఁబొరిబూరతాజవళు । లున్వినుచక్కటిఁబిక్కటిల్లఁగ౯॥ ౧౩.

సీ॥ తడఁబడికొప్పులు । సడలఁగఁబయ్యెద ।
లెడలమేడలపయి । కెక్కువారు।
కనులారఁజూచి దీ । వన పాటపాడి దో ।
సిళ్లతోఁ బూవులు । చల్లువారు।
పట్నమునందలి । పడఁతులకున్దండ్రి ।
వలెఁ గోకలిడునంచు । నలరువారు।
తగవు నొక్కింతయు । ద్దప్పనొల్లఁడు నిజ ।
ముగ వేలుపితఁడని । మ్రొక్కువారు।
నోము దొరసాని దేయని । నొడవువారు।
సొగసుఁగాంచి వితాకునఁ । జొక్కువారు।
నగుచుఁ జెలువలు గనుచుండ । నాతఁడంత।
లోన మెల్లనఁ దనకోట । లోనికరిగె॥ ౧౪.

క॥ ఆకోటకునల్దట్ల।
ప్రాకారమగడ్తయున్జా । రన సాధ్యములౌ।
ఆకోటలోని మేడలు।
పైకొన్న సొగసులఁ బొగడ । గనశక్యములౌ॥ ౧౫.

ఆ॥ అట్టి నగరిలోన । నరుసువలెన్బాట।
సారికొల్వఁబడుచు । సంతసంబు।
వడయఁజాలక దొర । కడకొక్కనాఁడేగి।
కనుల నీరువంచు । చనియెనిట్లు॥ ౧౬.

మ॥ అకటా రోగికి విందొనచు౯నటులీ । వందించు భాగ్యంబు రి।
త్తకదా చెల్వనుబాసి మేటివలవం । తన్గుందునీసంగడీ।

నికిరాజోత్తమయాత్మ బాన్ధవుఁడవౌ । నీప్రాపుపోనాడి నే।
నిఁక నెందేఁగుదు నాలుబిడ్డల మత్తే । నేతీరునన్జూచెదన్॥ ౫౭.

సీ॥ తాను ముందుగ లేచి । తానముగావించి ।
పొందమ్మివలె నాకు । మోముచూపు।
నిల్లు నీటుగఁ జేసి । యెంతయున్గ్రొంజవు ।
లూరు వంటలు కడు । పారమేపు।
నేఁబైకిఁజని మల్లి । యేతేర నాయడు ।
గులఁబట్టి నిమిరి బ । డలికఁబాపు।
నామాటకెన్నఁడై । నన్జవదాఁటక ।
నానేరమెట్టిది । యైననోపు।
కలిమిలేముల నిల్లొక్క । కరణిజరపు।
నన్నిటికినెక్కుడంచు । మర్యాద నెరపు।
కరము బీదలపైఁగని । కరముపరపు।
నట్టి యిల్లాలిఁ బాసినే । నెట్టులుందు॥ ౫౮.

క॥ అని వగచు బాటసారి।
గ్గని యెకిమీఁడూరడించి । కనికరమున ని।
ట్లనె నన్నయింక నడల।
న్బనిలేదొక మేలుమాట । పలికెదనిదుగోన్॥ ౫౯.

గీ॥ పట్నమున్జేరునపుడె నీ । వారికొఱకు।
నరయఁబంపిన బంట్లిల్లుఁ । దరిగివచ్చి।
చల్లగా నీపడఁతియు । న్బిల్లవాఁడు।
బ్రతికినారంచు నిప్పుడే । పలికిరిచుమి॥ ౬౦.

క॥ అనిచెప్పిన విని సందియ।
మును వేడ్కయు నబ్బురంబు । ముప్పిరిగొనఁగా।
మనసునఁ దడఁబడి యెద్దియు।
ననఁజాలక కొంత నిలిచి । యతఁడిట్లనియెన్॥ ౬౧.

శా॥ నన్నున్ బెంచిన తండ్రి నాయొడయఁడా । నాపాలివేల్పైనవా
రున్నారా యెటులైననుం బ్రతికితా । మున్నారెర యెందున్నవా
రెన్నండిచ్చటికేఁగుదెంచెదరు బం । ట్లింకెట్టులన్ జెప్పి నా
రన్నా నాకొకమాటలోన సెలవి । మ్మామ్మ యంతయున్ బ్రొమ్మక్కైదన్॥ ౯౨

గీ॥ అనుచుఁ దత్తరపడుచుండు । నతనితోడ
నరుసిటులఁ బల్కెవిను సంది । యంబువడకు
మనమిటకు రాకమున్నె నీ । మగువవచ్చి
యెద్దియో వ్రాసి చనినట్లు । లెఱుకపడియె॥ ౯౩.

క॥ అనిచెప్పి యమ్మగండా
తనిఁ దోడ్కొని యోడరేవు । దాపున నింపాం
దిన గంటకంబమునకు
జ్జని యందలి వ్రాఁతనిట్లు । చదువఁదొడంగెన్॥ ౯౪.

చక్కెర॥ పెనుగాలి నోడమున్నిటఁ గొండపై । విడిచెడన్న
వెనుకొన్నయింకెదో నావయందఱు । న్బనిచితెచ్చె
ననుఁగట్టుకొన్న యాతండొకండె క । న్పడకియుండె
నినుగొల్తుఁ గంబమా వానిఁ గాంచిన । న్వేదకఁబంపు॥ ౯౫.

గీ॥ మేటి యిటుచదువఁగ విని । బాటసారి
తాను నొకనూఱుమాఱుల । ద్దానిఁజదివి
ఆమెగుఱ్తులు చెప్పఁడీ । యని యడిగినఁ
గొందఱచ్చట నిట్లు పే । ర్కొనఁదొడఁగిరి॥ ౯౬.

చ॥ పిఱుఁదులమీఱి యుంగరపుఁ । బేర్లవలెన్దఱు చొందిజాఱు మే
న్నెఱసవరించఁ బోకమెయి । నిండఁగమాసిన చీరగట్టి పె
న్వెఱపునఁ జూచు లేడికర । ణిన్నలుతట్టులు గాంచుచూర్పుల
న్నెఱపుచు బల్దిగుల్వడెడు । నీయెలపాయపుటింతి కన్పడెన్॥ ౯౭.

గీ॥ తెలిమొగలి పువ్వులేఁతరే । కుల తళతళ।
గలుగు చెక్కిళ్లనుండి వా । ల్కనులనీరు।
వలుదముత్తియములవలెఁ । బడుటనీదు।
చెలువ వలవంత కొకవింత । చెలువుదెచ్చె॥ ౯౮.

క॥ వినుమిటకుడా కడన్పదు।
నెనిమిది యామడలమేర । నెసఁగినపట్టం।
బున కిచటి సరకులన్గొనఁ।
జనుదెంచిన యోడనీదు । చానన్దెచ్చెఁ॥ ౯౯.

గీ॥ నెలపొడుపునాఁడు నీముద్దు । చెలువయిచట।
దాదియొక్కతె చిఱుతనోఁ । దాచుచుండ।
వంటకంబులఁగొని యిది । వ్రాసిదీనిఁ।
గావుఁడనిమాకుఁ బెక్కురూ । కలిడి చనియె॥ ౧౦౦.

క॥ అనినమ్మాకంబు పుట్టిం।
చినఁ గొండతెలుఁగునఁబొంగి । చెలియకనులఁ గ।
ట్టినమాడ్కిఁదోఁప నొకకొం।
తనిలిచి యాచాటసారి । తలపోసెనిటుల్॥ ౧౦౧.

ఆ॥ కట్టుకొన్నచెలిమి । కట్టులఁదప్పితి।
న్గట్టుకొన్నవాఁడ । నెట్టులైతి।
కట్టరాని మనసు కట్టి । బ్రతికితి ని।
న్గట్టుకొన్నవాఁడఁ । గనుకఁజెల్లె॥ ౧౦౨.

గీ॥ బోటి బ్రతికినదనినాకుఁ । దేటపడియెఁ।
గాని నాయున్కి నెఱుఁగ ద । చ్చానయకట।
పిట్టవలెనాకు ఱెక్కలు । వెలయునేనిఁ।
బడఁతిఁ గనకుందునే ఱెప్ప । పాటులోన॥ ౧౦౩.

చ॥ అనితలపోయుచున్నగచు । నాతనినేలిక బుజ్జగించి యి।
ట్లనెఁ జెలికాఁడనీదుచెలి । యన్ననుఁగొందువు సైఁచుమంచునాఁ।
డనినది నిక్కమయ్యెను గ । దాయిఁకఁగుండకు నిన్ను నంపుదా।
పున నొకమేలునీవలన । ఁబొందికగావలెరమ్మచెప్పెదన్॥ ౧౦౪.

గీ॥ ఇట్టులాయరు సాతని । నిట్టపట్టిచి।
కోటలోనికిఁ దోడ్కొని । కొంతతడవు।
వేడుకలఁబుచ్చి యవ్వాని । తోడ నొంటి।
నరిగియొకపూవుఁదోఁటలో । ననియెనిట్లు॥ ౧౦౫.

క॥ కనఁదగిన వింతశాస్త్రము।
తనంత జతపడినయప్డు । తత్వజ్ఞుఁడు పొం।
గునటుల నినుగన్నదిమొద।
లనఘా నీహితుఁడులోన । నలరుచుంటిన్మిత్రా॥ ౧౦౬.

గీ॥ అదిగొవచ్చెడుఁ జూడునా । యన్నకొడుకు।
చెలఁగి కోల్పులినాడించు । జెట్టిమిన్న।
తండ్రికెక్కుడుగానన్ను । దలఁచుచుండు।
నెల్ల చదువులునేర్చుఁ నీ । పిల్లవాఁడు॥ ౧౦౭.

సీ॥ మావంగడముపాడి । నేవినిపించెద ।
నన్నదమ్ములు పెద్ద । పిన్నవరుసఁ।
బరఁగియేల్బడిచేయ । వలయునుమాయన్న ।
యేలి పట్టంబునా । కిచ్చెనేను।
వీనికినొసఁగెద । వీఁడు నాకొడుకుల ।
కిచ్చుఁగాపుగడ యి । ట్లైనఁగవలయు।
నిరువదియైదేండ్ల । కేలికయై పెత్త ।
నంబంతదనుక నొ । నచర్చదగును।
పిమ్మటన్మనమానాఁడు । విడిసియున్న।
కొండపై కేగి హాయిగా । నుండనొప్పు।

పెద్దలేపాఁటుచేసిన దిద్దుపాట్లు।
తెలిపెదన్వీను మావేల్పు కొలుపుఁగూర్చి॥ ౧౦౮.

మ॥ కలయందెత్తెడు మేనుఁశోఁచెడు జ గత్కార్యంబులుజ్జిత్త స।
ఇచ్ఛల తన్వాస్తవమందు చందమున నీ సర్వప్రపంచంబు న।
జ్ఞలకున్నిక్కముగాఁ గనన్బడెడుఁ బ్రా జ్ఞుల్పూర్ణభావంబుని।
శ్చలమాటన్దమకన్న వేఱుగనరీ శత్వంబుప్రాపించుచున్॥ ౧౦౯.

ఆ॥ కౌచుముట్టుకొనరు కలనైనమావారు।
మేలెకానికీడు జోలిపోరు।
కల్ల పెద్దతప్పుగాఁదె గడన్బడుఁ।
పరువు నయముమాకు బ్రతుకుకన్న॥ ౧౧౦.

క॥ మామతమన్నన్గిట్టని।
మామయొకండుండె మేన మామ యితనికిన్।
నీమగువయున్న పట్నం।
బేమరఁ బోకేలునాతఁ డెక్కుడుదౌరయై॥ ౧౧౧.

క॥ ఆతఁడు జగడంబిప్పుడు।
మాతోడన్నెట్టుకొనియె మనసుల యెరుసన్।
మా తెరువులు రెండు నెడం।
బైతిన్నఁగఁ గలియవద్దు వైరెనద్దప్పన్॥ ౧౧౨.

క॥ గుడియను పున్బడిదాణము।
పడంతి సుంకంబు నేలుబడిపట్లచోప్।
మడిమైలలంచుఁ బిల్వ।
న్బడు నీరున్నిప్పులచటి వారలచేతన్॥ ౧౧౩.

గీ॥ అన్న వినులేకలేకయా యరుసునకొక।
కూఁతురొదవెను నామేన కోడలదియు।
వీఁడునొకచోటఁ దమచిన్న నాఁడు కలిసి।
యుంటనొండొరులఁ దవిలి యుండిరిపుడు॥ ౧౧౪.

క॥ అన్నిటనీడుఞ్జోడు।
న్నన్నారి చిఱుతలకట కట్టడిదయ్యెం।
బెన్నఁడు జతగూర్చెదునో।
యన్నా యీరాచరికమె యడ్డయ్యెఁగదా॥ ౧౧౫.

గీ॥ ఒంటిపాటునఁ గ్రుమ్మరు చుండు మదపు।
టేన్గువలె నాఁకలిని దుర తెఱుఁగఁడక్క।
టకట యాసీమకొంటిగ నరుగఁదలఁచి।
సైఁచకున్నాఁడు నాకేమి తోఁచకుండె॥ ౧౧౬.

గీ॥ బలము సంగీత సాహిత్య వైభవంబు।
చక్కఁదనము స్వతన్త్రరా జ్యంబు లేఁత।
ప్రాయమలరారు వానిఁ ద ప్ప మఱియెవనిఁ।
గట్టుకొననొల్లనంచు నా కన్నె నిలిచె॥ ౧౧౭.

ఉ॥ ఇన్నియుఁగల్గినట్టి యొకఁ డెందున నీతనికన్న లేఁడు నా।
కన్నియ తానెఱింగినది కావునఁ దండ్రికినట్లు చెప్పె నం।
తన్నలు దల్లరాజులక తండది వెల్లడిచేయఁబంచెనో।
యన్నయిఁకైదునాళ్లుగడు వైకనిపించెడుఁజుమ్ము పెండ్లికిన్॥ ౧౧౮.

గీ॥ అకట మాయన్న నితనినా కప్పగించె।
నేను నీకొప్పగించితి నీకొలంది।
యెఱిఁగియటుగాన మీరలి ద్దఱు గడంగి।
తెరవలన్గూడి బిరబిర న్దరలిరండు॥ ౧౧౯.

క॥ మీరే తెంచినతోడనె।
నారాజ్యంబన్నకొడుకు నకు నిచ్చెద నా।
త్మారాములమై యడవి।
న్జేరి మనము పిదముక్తిఁ జెందఁగ వలయున్॥ ౧౨౦.

ఆ॥ అనుచు బాటసారి | కానేలఁజేఁడన్న ।
కొడుకు నప్పగించి | గడుసుబంట్లఁ ।
దోడుచేసి యేటి | యోడ రేవువఱకు ।
నంపకంబుపెట్టి | యరిగెనంత॥ ౧౨౧.

క॥ కట్టెడలి కదలి మేల్కని ।
బెట్టిదముగ నావులించి | పెన్బగలెగయన్ ।
నట్టేటన్బడి పర్వేలు ।
పెట్టెన్బోడమిగుల | వేడుకపుట్టన్॥ ౧౨౨.

గీ॥ అపుడు బాటసారి | యారాచపట్టితోఁ ।
నోడచిత్తరువుల | తోడ వేడ్క ।
నందలేనితనదు | డెందమున్దెలుపుచు ।
ననుఁగుఁదనముదనర | ననియెనిట్లు॥ ౧౨౩.

క॥ ఓడక పెంపుడు సింగఁపుఁ ।
గోడెవలెన్వచ్చెదీవు | కొమరుఁడవకటా ।
జోడయిన చేడియల విడ ।
నాడి యునికి మనకు నొకటి | యై కన్పట్టెన్॥ ౧౨౪.

శా॥ అన్నా కన్నతనంబునుండి తగులై | యాముద్దరాలెంతయు ।
నిన్నున్నన్గానునంచు వింటెఁ దనకు | నీన్న వేడ్కదెల్పన్గనీ ।
కెన్నండేయది యానవాలిడియె నీ | వీతీరు చేడ్పాటుతోఁ ।
జెన్నున్దూలుటలేలనామిగులరా | సింగంబుపెంపందుటన్॥ ౧౨౫

గీ॥ మీఁదఁ గొండలొరగ | మేల్కనియున్నదు ।
రించునట్టి మనసు | రెచ్చముద్దు ।
గుమ్మయంపినట్టి | కమ్మఁజేకొని చవు ।
లూరఁజదివె బాట | సారికిట్లు॥ ౧౨౬

క॥
వలపు న్దెలుపఁగఁ జాలదు ।
కలమ్ము మనచిన్ననాటి । కలసిమెలఁగుటల్ ।
తలపునకు వచ్చినయెడ ।
న్నిలుచున్నాయనుఱుదాఁచ । నేరన్బావా ॥ ౧౨౭.

గీ॥ వావిమేనటికము । పసితనంబుననుండి ।
చనువుచేత యెంచు । కొనిన సామ్ము ।
దవ్వులయ్యెనిందు । జవ్వనపున్గోర్కె ।
కటివుదీఱనెపుడు । కనెదనిన్ను ॥ ౧౨౮.

సీ॥ మనతగులమున నీమేన । మామకూర్మి ।
పూను తెన్నునప్పుడే చు । క్కానిమలపి ।
గడియలోపల నెడఁబాటు । కడలిదాఁటి ।
రమ్మునీకల్మిబల్మి బిం । కమ్ములలర ॥ ౧౨౯.

క॥ పలుమఱుఁదనపై నీచూ ।
పులు వాఱఁగ నీదు డెంద । మున్గొని నీచే ।
తులఁంటి ముందుగాఁ బెం ।
డిలి నీకీసవతి కమ్మ । నెఱపున్ఘుమ్మా ॥ ౧౩౦.

సీ॥ చిలుక బూచులకులికి । జిలిబిలిగాఁబల్కి ।
సాబాలుగాఁ దిన్న । చల్దిబువ్వ ।
చిఱు జగడములాని । బిఱబిఱఁబొత్తాని ।
తనివితీరకయాడు । దాగురింత ।
పట్టుపంతములాడి । బాగుగాఁగవఁగూడి ।
మెలపునఁబాడిన । మేలుకొల్పు ।
అంటు జంటగఁగట్టి । దంటగానీర్వోట్టి ।
నిలుపు సంపఁగిగున్న । తోలిసమర్త ।
అనవాళ్లవినన్నఁ గ । న్నారఁజూప ।
నేగుదెంచిన యీగాలి । ప్రోగుబొమ్మ ।

మనసువచ్చినయట్ల ని । న్నరులఁ గొల్వఁ।
బొగలుచున్నది నిక్కంపు । బొందియిచట॥ ౧౩౧.

క॥ అని వగమీఱఁజదివి దా।
పునఁగల యచ్చెలువయంద । మున్దనకన్దో।
యనలేదు గొంచూర్పుల నిడు।
చు నతఁడు చెలివాలుకనులఁ । జూచి యిటులనున్॥ ౧౩౨.

గీ॥ మొదట పాపులెఱింగిన । ముద్దుచూపుఁ।
బిదపఁ గురులుంచుదాపున । బెదరుచూపు।
దగిలియెడఁబాయఁజాలని । దిగులుచూపుఁ।
గనులదాఁబూచి చూపు నా । కన్నెచూపు॥ ౧౩౩.

చ॥ అని దిగులందు నాతనికి । నంతటనూచూఁచు బాటసారి యి।
ల్లనఁ జెలికాఁడ యచ్చెలువ । నంటకయేయిటు వేగుచుంటి వే।
మని మొద నెల్ల వేడుకల । నందఁగఁ జేసిన దానిఁ బాసి పో।
క్షనుదలంచినైయెననీఁకఁ । గుందకుచూడుము రేయిమించెడిన్॥

సీ॥ ఆకసంబున నడు । గంటిచుక్కలు అవ ।
లట్లు చీఁకటినీట । నలరుచుండెఁ।
గరఁగిన వెండి నీ । ర్పరపిన తీరున ।
నలలవాలుగమీలు । తలుకుమీఱె।
మీఁదుక్రిందులఁబొల్చు । మింటినట్టనడుమ ।
గాపడియద్దమై । కడలితోఁచె।
దొప్పచేతులవలెఁ । దూఁగాడు కరడము ।
ల్గొప్పచందువల జో । కొట్టుచుండె।
చుక్కజాడలఁ బొగయోడ । చొక్కుచుండె।
గాడు పెల్లైడలజ్జోల । పాడుచుండె।
నిగిడిగడియారమిదిగోఁ బ । న్నెండువేసె।
నీఁకఁ జెలిమికాఁడమనము పం । డుకొనవలయు॥ ౧౩౪.

క॥ అని రాకొమరున్నిదురకుఁ।
జొనిపి తనకుఁ గన్నుమూఁత । జొప్పడకుల్లం।
బున నగపడు తనచెలియకు।
ననఁగఁదొడఁగె బాటసారి । యడలుచు నిటులన్॥ ౧౩౬.

మ॥ తరుణీకన్యవఁబోలి తెల్వియెడ ని । ద్రన్జొక్కనష్టాంటిపా।
టరయన్బొవని నిన్ను నన్నెడపెనే । యకూ్కళదయ్యంబు కా।
నిరవంత్రైనఁ దొలంగకుండునుగదా । నీయూపు నాలోన న।
ద్దిరనాకిద్దియెచాలుఁ జూచుకొనెద । న్దెల్లంబుగానెప్పుడున్॥ ౧౩౭.

క॥ నిడువాలు కనులు తీయని।
నుడువులు ముంగురులుచెదరు । నుదురున్మెల్పు।
త్తడిమేను సన్ననడుము పొ।
గడఁ దగు నీశడకకనులఁ । గట్టున్జమిన్నా॥ ౧౩౮.

సీ॥ అడుగులుగంద నె । న్నడుమువడఁక నీవు ।
తిరిగిచూడక నీళ్లు । తెచ్చుహాయలు।
చెక్కిళ్లకిరుగడల్చివురు । చేతులఁజేర్చి ।
యొప్పుగానీవు పొ । య్యూదుతీరు।
దాకెలు వెన్నమీఁ । దనొమ్పి నెమ్మను ।
వంచుచు నీవు వ । డ్డించు చెల్వు।
కొనగోళ్ల నీనియద్దును । ముచుమడుపుల ।
మచ్చికతోడ నీ । విచ్చుసొగసు।
నన్నుఁగనినప్పుడెల్ల నీ । కున్న జోక।
నేను జబ్బుగనున్నప్డు । నీయలజడి।
నాదుచుట్టములందు నీ । నమ్మకంబు।
నెందనుకఁదలపోయుదు । నెట్టులోర్తు॥ ౧౩౯.

క॥ ఇదియేమి సొద్దెమోకద।
ముదితా నిద్దలఁచి నేను । పొందుకలవరం।

బెదకింపై తోఁచుచును।
న్నది యిటఁదక్కినతలంపు । లన్నిఁటికన్నన్॥ ౧౮౦.

ఉ॥ ఎన్నఁడు నిన్నుఁగన్నఁ జెవి । కింపుగనీ నెరముద్దుమాటలిం।
కెన్నఁడు విన్దునక్కట చె । లీ యిపుడెక్కడనున్నదానవో।
నాన్నయటంచు బిడ్డఁడను । నప్పుడు నీయెద యెట్లులుండున।
న్నన్న తొలంగుచున్నయును । ఆసయెపోవఁగనీకనిల్పెనన్॥

గీ॥ అనుచుఁ బెక్కుతెఱంగుల । నతఁడు పొగిలి।
నెగడునిద్దురఁగడకంటి । నీటఁదుడిచి।
అనఁగుఁ జెలికానిఁ దెలవాఱె । నంతఁ దెల్పి।
ముచ్చటించెనిటుల వగ । పున్నగించి॥ ౧౮౨.

శా॥ అన్నా హాయిగఁగూర్చువట్టినదియే । యాఁజూడుమా యోడకు।
న్మన్నీర్వాయలువిచ్చియత్తుకొనకెం । తోలోఁతుగాఁదోఁచునె।
న్నోనోన్నకోసులమేరనద్దిర యిదే । మీకొండలున్జెట్టులు।
న్నిన్నన్నన్నినివెల్ల వెన్వెనుకకు । న్వేపర్వులన్బెట్టెడున్॥ ౧౮౩.

చ॥ అదె మనమేగుపట్నమెటు । లబ్బురమై పొడకట్టుచుండెఁ బ।
న్నిద మొనరించు గుత్తమటు । నిల్చిన యోడపయిన్నిడంబు లొ।
ప్పిదముగ సన్నలన్దెలుప । వేగిరపాటున మీఱుపల్లము।
ల్గదియుచుఁజూడు తెప్పలల । లంబడియిచ్చటికేగుదెంచెడిన్॥ ౧౮౪

గీ॥ అన్చు వారలిరువురు వా । కొన్చుమిగుల।
నాసయువ్విళులూర సం । తోసమలర।
ఓడడిగిపడవలఁజొచ్చి । యొక్కగడియ।
కొడ్డునకుఁజేరి హాయిగ । నున్నయంత॥ ౧౮౫.

ఆ॥ వారు తమకు నెదురు । వచ్చిన యారాచ।
కన్నెచెలులఁగాంచి । కలతెఱంగు।
వినఁగవేడ్కపడఁగ । వివరించిరవ్వారు।
కేలుదోయి నొసటఁ । గీలుకొలిపి॥ ౧౮౬.

క॥ మమ్మేలు రాచకన్నియ।
మిమ్మున్మదనపూవుఁదోఁట ❘ మేడఁగలయఁగా।
నిమ్మొనరిచి తత్తరమున।
రమ్మని యిదెకెంపుటుంగ ❘ రము గుఱుతిచ్చెన్॥ ౧౪౭.

క॥ అని చెలులిచ్చిన యుంగర।
మును గన్గవనద్దుకొనుచు ❘ ముద్దిడుకొన్చు।
క్కునఁ గదియించుచుఁ దనచిటి।
కెన వ్రేలనమర్చి దాని ❘ కిఁబలికె నతఁడున్॥ ౧౪౮.

గీ॥ నీపసిండిచెలియ ❘ నెమ్మేనిజిగిదెల్పు।
నీదుకెంపుమోవి ❘ నిగ్గుదెలుపుఁ।
గాని చెలువమనను ❘ గనిపెట్టి చెప్పక।
యుంటివేమొ ముద్దు ❘ టుంగరంబ॥ ౧౪౯.

క॥ చెలియేమి చేయుచున్నది।
పలుమఱు నిడువాలుకనులఁ ❘ బరపుచునీతోఁ।
బలికిన పలుకులుకలవా।
తెలుపుమనఁగఁ జెంతనున్న ❘ తెఱవలలరుచున్॥ ౧౫౦.

చ॥ తెలిపిరిఱేఁడనీవు చను ❘ దెంచుటకున్వ్వాలనెంచిచూపమా।
వెలదుక పెంపకంబు పసి ❘ పిల్లనిముంగలఁగాయపండుల।
న్నిలుపుచు నీదురాకవిని ❘ నివ్వెరతో నొకకొంతసమ్మక।
వ్వాలనగపచ్చవేడ్కకను ❘ పండుగచేసెనుమాకదెంతయున్॥౧౫౧

చ॥ కలకలనవ్వువేలుపుల ❘ కైకయిమోడ్చుచుఁ బైటదిద్దుకొం।
చలసట చూపుముంగురుల ❘ నద్దములోసవరించు దిట్టచూ।
డ్కులఁబచరించు మమ్ముఁగనుఁ ❘ గొంకుసిగ్గలరించునెత్తల।
న్బలుమఱునూఁచుమా చెలువ ❘ పట్టఁగఁజాలనివేడ్కమీఱుటన్॥

క॥ అని చెలులు చెప్పితోడ్కొనఁ।
దనివిన్గొని రాచపట్టి ❘ తనకైయొసఁగ।

చిఱన క్రొంబూఁదోఁట విడిది।
కనుఁగుంజెలికానితోడ | నరిగెబిఱ్ఱాన॥ ౧౫౩.

ఆ॥ అపుడు బాటసారి | యారాచపట్టికి।
జరుగువేడ్కఁజూచి | సంతసించి।
యును మఱి తనచెలియ | యున్న చొప్పెటుగాంతు।
ననుచు నెమ్మదినను | కొనియెనిట్లు॥ ౧౫౪.

సీ॥ కొన్నాళులడియాసఁ | గొనుచుండు డెందము |
చెవ్వుచేఁతలకెల్ల | నొప్పియొప్పి।
తలఁచని యిమ్ములు | తమయంతఁజేకూరు |
నప్పుడు రానీక | ద్రొప్పిరొప్పి।
కొన్నాళ్లు పొట్టక | కూర్కి క్రైయందందఁ |
దెన్నుమాలిన బొందిఁ | ద్రిప్పిత్రిప్పి।
యర్మిలిగనకుఁడో | యయ్యలారాయని |
గొప్పనావలవంతఁ | జెప్పిచెప్పి।
అదియటులఁ గాని యెడనేమి | యాదునేను।
మరియు బ్రతుకుటయో మెుండి | మొరఁకువలెను।
కాదుమనియెద నింక నీ | మీఁదనేమి।
యగును నావని నానాట | నరుగుటకద॥ ౧౫౫.

గీ॥ జగముతో జోలినాకుఁ గ | లుగుటవలన।
నామనసు దిట్టపడఁగ నిం | తవట్టుకైన।
నిల్వఁజాలితిఁగాని న | న్విడిచి యన్న।
మెఱుఁగని చెలినాయెడఁ బాటు | నెట్లుసైఁచు॥ ౧౫౬.

గీ॥ పిల్లవాని నెవర్కైనఁ | బెంచనిచ్చి।
యకట ననుజూడఁగలైదు | నాసదొఱఁగి।
నాగరిత నామనుగడవు | నాదిపాదు।
బలిమిచేతన్ముసుఱు లెడఁ | బాసెనేమొ॥ ౧౫౭.

క॥ కౌని యెడన్నగవాలక।
మూని మగువలోనమిగుల ǀ నుడుకుచునే నం।
దైన నగపడుదునోయని।
తానూళ్లన్నబల్లెలందుఁ ǀ దలడిలునేమో॥ ౧౫౮.

గీ॥ తలిరుటడుగులలో ముండ్లు ǀ దగిలెనేమొ।
పసిఁడిమేనెండ తాఁకునఁ ǀ బడలెనేమొ।
పట్టుమెత్తనికురులట్ట ǀ గట్టెనేమొ।
నాకనుల పండువింకఁగా ǀ నఁ బడదేమొ॥ ౧౫౯.

సీ॥ నిను జెప్పపాటైనఁ ǀ గనుకున్న నోర్వని ǀ
కన్నులు కాయలు ǀ కాయవలసె।
నీమాటలన్గసిం ǀ తే విననేరని ǀ
ములుచ చెవులు చెట్లు ǀ మొలువవలసె।
నీదుపేర్చవిగొంట ǀ నిముసమేనియుమాన ǀ
నట్టి నాలుక గడ్డి ǀ కట్టవలసె।
గడియసేపయిన ని ǀ న్నెడసి నీరగుచుండు ǀ
గుండెబల్బండయై ǀ యుండవలసె।
కటకటా నాదు మేల్మి బం ǀ గారుబొమ్మ।
నాబ్రతుకు పట్టమెచటను ǀ న్నావొ వాలు।
కన్నుఁగవ నీరు వరదలు ǀ కాచుఁ జెట్లు।
కుందుచున్నావొ యిప్పుడు ǀ నన్నుందలంచి॥ ౧౬౦.

ఆ॥ విన్నఁబోయి యిట్లు వెత ǀ చెందు నాబాట।
సారి మోముఁగాంచి ǀ జాలిమించి।
అపుడు రాచకొమరుఁ ǀ డచ్చెలికానికిఁ।
దలఁపులుఱలునట్లు ǀ పలికెనిట్లు॥ ౧౬౧.

ఆ॥ అయ్యయింకమీఁద ǀ హాయిమనకుఁగల్లు।
నంచు గుఱుతుచెప్ప ǀ నాకసంబు।

వేఁడిగొడ్డు వేస । విన్నాపసి చల్లని।
మబ్బుఁ గ్రమ్ముచున్న । మాడ్కిఁ గంటె॥ ౧౬౨

సీ॥ తొలితెల్ల కొండల । వలెనున్న మొగుళులు ।
గొప్పలైనీలిరం । గులఁదనచెఁ।
దూదిపింజెలలాగు । దొడ్డమబ్బులనేకి ।
కరువలిపఱపులు । గా నొనచెఁ।
వెండిచబుకుఁ ద్రిప్పి । వేసిన యట్టులు ।
మెఱుముతోడుఁత బెద్ద । యుఱుముపుట్టె।
నేలఁగమ్మనితావి । నెగడించు చందంద ।
వలునలై లెక్క చి । న్కులు మొదలిడె।
మింటికిన్మంటికిఁ దఱచు । మీఱువాన।
దారలను తీఁగెలబిగించి । యూఱువవడి।
వీణెవాయించు నెఱజాణ । గాణమాడ్కి।
నందములుగుప్పి గాలి పా । డందొడంగె॥ ౧౬౩.

గీ॥ వంగియక్కున నొకచిఱు । తంగదించి।
చూడు వచ్చెదు నెవతొ యీ । మేడదరికి।
జడిసి పిల్లకు ఱెక్కలు । చాటుచేసి।
పట్టునకుఁ బర్విడెడు కోడి । పెట్టవలెను॥ ౧౬౪.

క॥ అనుచున్దన మదిఁద్రిప్పగఁ।
గనుఁగవ నగపడఁగనీక । క్రమ్మిననీటిఁ।
మునికొంగునఁ దుడుచుకొనుచుఁ।
గనుఁగొని యాబాటసారి । కడునబ్రముసఁ॥ ౧౬౫.

గీ॥ లేచినిలిచినిదానించి । చూచి కేలు।
దోయి తట్టుచు నెగురుచు । దొడ్డనోట।
నదిగొ నాదాది నాయయ్య । యిదిగొఁగంటి।
ననుచు నెద్దురేగెనేస్తున । కబ్బురముగ॥ ౧౬౬.

క॥ అప్పుడు దాదియు నాతనిఁ।
జప్పునఁ బరికించి పోల్చి ‘ సరగననియె మా।
యప్పా నీబిడ్డండిదె।
యొప్పుగ నీయాలునిచట ‘ నున్నదిసుమ్మా॥ ౧౬౭.

ఆ॥ ఇచటి రాచకూఁతు ‘ రెంతయుఁ గూర్మితో।
మమ్ముఁ బెంచుచుండె ‘ మా మొఱవిని।
వెదకివెదకి విసికి ‘ సొదఁజొత్తునంచు నీ।
పడఁతినేడుగట్టి ‘ పట్టుఁబట్టె॥ ౧౬౮.

ఆ॥ పాలు పొంగుచూపి ‘ పైమూఁతలు బికించి।
పడెడు పోల్కి డెంద ‘ ముడికి నిదుర।
నైన నుబ్బికనుల ‘ యందు నీరై పొర్లుఁ।
జెలియవంతయెంత ‘ చెప్పుదాన॥ ౧౬౯.

గీ॥ ఇచట బుడుతనికిన్జద్దలి ‘ యిడుచు నేను।
దిరుగఁజప్పునఁ బెన్వాన ‘ గురియఁజొచ్చె।
అంత బిఱబిఱ నీమేడ ‘ చెంతఁజేరఁ।
గంటఁబడినావు మానోము ‘ పంటవలెను॥ ౧౭౦॥

క॥ అని చెప్పినఁ దత్తఱపా।
టు నెమ్మియబ్బరమతఁడు క ‘ డున్గసితనమే।
ల్వినిపించు మనుచు నద్దా।
ది నాలికడకంపి చేరఁ ‘ దీసికొడుకనిన్॥ ౧౭౧.

ఉ॥ అక్కునఁజేర్చుఁ ముద్దడున ‘ హాయని ముచ్చటలూరఁజిన్నినా।
చక్కనితండ్రిని న్నెడయఁ ‘ జాలితినేయని కంటనీరిడు।
న్జక్కెరవెట్టు మచ్చికనా ‘ నచుఁ గురుల్మ్ముడుచున్నగించున।
మ్మక్కనిపించు విద్దియము ‘ లాడఁగఁజేసెడు మాటిమాటికిన్॥

ఆ॥ బాటసారియంతఁ ‘ బట్టఁజాలని వేడ్కఁ।
జెలఁగి సంగడీని ‘ చేతికిఁదన।

యనుఁగుఁగొడుకునిచ్చి ‘ యడఁకువ పెంపార।
నొసటఁగేలుమోడ్చి ‘ నుడివెనిట్లు॥ ౧౨౩

గీ॥ మిగుల నట్టేట గ్రుక్కలు ‘ మ్రింగుకొనుచు।
నట్టె కొట్టుకొనెడుపట్లు ‘ పట్టునిలుపు।
నడుగునీయయ్యగానొడ్డు ‘ నందఁజేచుఁ।
నోడగానీవు నన్నుఁగా ‘ పాడినారు॥ ౧౨౪

ఉ॥ ఇంచుకవాండ్రనైనఁ దమ ‘ కెక్కుడుగాఁగనుచుంద్రుకొర్కె కా
సించక కొల్చుకొంద్రిడుమ ‘ చేసిన వారలకేని మాఱుచె।
ల్లించరు కల్లలెన్నఁడు గ ‘ డించరు మిక్కిలికూర్మియల్లెడం।
బెంచుదురేల్న వారలిఁక ‘ మిమ్ముఁదలంచినఁ గీడులంటునే॥ ౧౨౫

ఆ॥ మునుపు నీటిలోన ‘ మున్గి యూపిరియాడ।
కున్న మాడ్కినిడుమ ‘ లొందుచుంటి।
ఇపుడు పైకిఁదేలి ‘ న పగిది మీప్రాపు।
వలన మించిమంచి ‘ బ్రతుకుగంటి॥ ౧౨౬

ఆ॥ అనుచుఁ బల్కఁగవిని ‘ యారాచకొడుకనె।
సంగడీఁడయింత ‘ సంతసంబు।
మనకు సమకుఱుటకు ‘ మాయయ్యకతమత।
డౌరమాఱువేలు ‘ పనఁగవచ్చు॥ ౧౨౭

గీ॥ అయ్య నీయాలుకాఁబోలు ‘ నదిగొవచ్చు।
చుండె నిరుదట్లఁ జెలువల ‘ నొప్పుమీఱి।
మీఁదియంతరువందునే ‘ మెలఁగుచుండు।
మించిమీఱిచ్చటన్మెచ్చ ‘ టించుకొనుఁడు॥ ౧౨౮

క॥ అనిరాచపట్టి చనెనె।
ల్లును వెన్కనుచందమామ ‘ కొమరునదాది।
న్మనుకొని తనయిల్లాల్రాఁ।
గనుఁగొని యాబాటసారి ‘ కనుపండువుగాఁ॥ ౧౨౯

గీ॥ పిదపనయ్యాలు మగలు పె ǀ న్వేడ్క నొండొ।
రువుల కౌఁగిళ్లలో బల్ల ǀ డవుగఁ జొక్కి।
నంతఁ జెనిమిటితోడ నా ǀ యతివపలికె।
జాలినునుసిగ్గు ǀ కన్గవమేళగింప॥ ౧౮౦.

క॥ నీకౌఁగిటఁబడు నాదట।
చేకూరుననుకొనలేదు ǀ చీఁకటిగానిం।
దాక నగపట్టెనంతయు।
నాఁకలి నిద్దురలు దవ్వ ǀ లయ్యెజ్జుమ్మీ॥ ౧౮౧.

గీ॥ ఆసయున్నందియము డెంద ǀ మందుఁబెనయ।
నెంతయోయోచిఁ తుదకిసు ǀ మంతయైన।
ముందు తెరుకువయగపట్ట ǀ మిందెగించి।
చిచ్చు చొరఁబాఱనుంటి ని ǀ క్కచ్చితోడ॥ ౧౮౨.

గీ॥ అనుచుఁబల్కెడు మగువన ǀ క్కునగదించి।
కురులుదువ్వుచు ముద్దులు ǀ గొనుచు బాట।
సారియనె వేల్పు నెమ్మినో ǀ చానమనకుఁ।
దెరలె నిక్కట్టులెల్ల నా ǀ తెరవువినుము॥ ౧౮౩.

సీ॥ అపుడట్లు మున్నీటి ǀ యందుఁబెన్గాలికిఁ ǀ
దలడిల్లు నోడచా ǀ పలను డించఁ।
జనిమెట్ట తాకునఁ ǀ జప్పునఁ ద్రుళ్లిపైఁ ǀ
బడితి నేమనిచెప్ప ǀ వాఁడఁబిదప।
మున్గితేలుచు నదే ǀ మూలకోకొట్టఁగఁ ǀ
బడియొకంతటఁ దెల్వి ǀ వడసియొడ్డు।
చేరితిననిపోల్చి ǀ చేతులున్నాళ్లు మె ǀ
ల్లనఁగూచుఁకొనిలేచి ǀ నినుదలంచి।
యేలబ్రతికితినని యేడ్చి ǀ యేడ్చిసూది।
కొండమీఁదుగ నొకతేని ǀ దండకరిగి।

వానినగరున నీదుచే వ్రాలుచదివి।
మంచినోమున నిన్ను గ్ర మ్మఱఁగలసితి॥ ౧౮౪.

క॥ పడఁతీ వెనుకటివంతల।
కడలవలదు మనకు హాయి నందించిన రా।
కొడుకదె నడ తెంచెడు సం।
దడితో నేనచటికేగ దనని పలుకుచున్॥ ౧౮౫.

చ॥ వడివడినేగియిట్లనియె బాపురెయేలిక వేడ్కలెవ్వియో।
పొడమినయట్లు తోఁచెననఁ బొంగుచురాకొమరుండు సెప్పెని।
క్కడి మనయక్కఱల్పొసఁగెఁ గాంచితిమామనతండు నాకొడం।
బడి తనకూఁతునిచ్చుటకు మాటనొసంగెనుజుమ్మి నెయ్యుఁడా॥

ఆ॥ నన్నుఁబోలువాని నామామ వెదకియుఁ।
గాంచలేకయిట్టు కట్టువడియె।
వేఱునడతలగుటఁ బెండ్లిమానగరున।
సలుపుకొనఁగ సెలవొ సంగినాఁడు॥ ౧౮౭.

ఆ॥ అనుచునతఁడు పల్కు నంతఁజెలుల్చుట్టు।
గొల్చుఁచుండఁ బెండ్లి కూఁతురరుగు।
దెంచెహాయలుమీఱ దివ్వెలయందునఁ।
దనరుమేటి తెలిమ తాబువలెను॥ ౧౮౮.

క॥ అప్పుడడుగులు స్దడఁబడ।
గుప్పునఁ బూఁదావులీను కొప్పుసడల సి।
గ్గొప్పఁ బసినాటి చనవున।
నప్పడఁతుక మగనికేలి నంది బిఱాన౯॥ ౧౮౯.

గీ॥ ముత్తెపుఁ జిఱునగవు మొల కెత్తుచుండఁ।
జీఁకటి మెఱుపువాల్చూపు చిమ్ముచుండ।
కుల్కుతల్కులఁ బయ్యెద కొంగుసరదు।
కొంచుబావాయనుచుఁ బల్క రించునంత॥ ౧౯౦.

నట్టువు॥పొంగుచుమేనుగగుర్పొడువన్దమి । పొదలంగఁ బువ్వువిలుతుని
వలెరా।
సింగముమైమఱపుంగొని చెంగటి । చెలుఁగనుఁగొనకకవుఁగిలిలో
నంగదియించి తనుంగడుముద్దిడ । నగిచెలి పెనఁగిమఱలునటు క।
న్నుంగవతార్పులఁబయ్యెద జాఱ్పుల । నుఁబలుమఱు నెఱపెఁ జెలు
వముగాన్॥౧౯౧.

గీ॥ ఇట్లు బులుపుమున్నిటిలో । నీఁదులాడు।
వారిఁదోఁచ్కొని యాబాట । సారి కడలి।
దాఁటి కొన్నాళ్లకున్దన । మేటిసంగ।
డీని నప్పింప్లికొడుకు తం । డ్రినిగనియనె॥ ౧౯౨.

క॥ ఓఁడా కను నీకొడుకు।
న్నోడలినిన్నీరె నాదు । కోమలిబుడుతల్।
నేఁడు మొదల్నీ వారము।
వేడుకతో మమ్మునింకఁ । బెంచఁగవలయున్॥ ౧౯౩.

ఆ॥ అనఁగ ఓఁడు వలికె । నా బాటసారితో।
మీరు మేముకలసి । మెలసి హాయి।
చెలఁగ మనుదమింకఁ । గలకాల మొక్కటి।
యగుచుఁ బాలనేయి । యలరుమాడ్కి॥ ౧౯౪.

చ॥ అనవిని బాటసారి కడు । హాయిగనంతటనుండి కోరిన।
ట్లనయముఁ దన్విమీర జగ । మంతయునొక్కటఁ దానెయైనతీ।
రున నెదురెందునన్ననక । క్రొత్తతనర్పుల నిచ్చలందుచు।
న్మనుగడ రేపుమాపులొక । మచ్చుగనెల్లెడ మెప్పుపొందెడున్॥౧౯౫.

